

ELS BOSCOS DE LES GAVARRES

SANT CRISTÒFOL DEL BOSC

Autor: Jordi Vicens Perpinyà

Consorci de les Gavarres

ELS BOSCOS DE LES GAVARRES ITINERARI PER SANT CRISTÒFOL DEL BOSC

Aquest itinerari és molt representatiu dels diferents tipus de boscos que podem trobar a les Gavarres: alzinars, suredes, pinedes, castanyedes i boscos de ribera. Els límits entre uns i altres no són precisos sinó graduals i sovint barrejats a causa del grau d'intervenció humana, de l'orientació geogràfica, de la disponibilitat d'aigua, de la qualitat del sòl, i d'altres factors que donen l'aspecte actual al paisatge de les Gavarres. Però si hi ha un element natural que destaquï en aquest itinerari és el bosc de ribera associat al riu Bugantó, tant per la seva qualitat natural com per les possibilitats didàctiques que ofereix.

Especial interès també presenta el paratge de l'ermita de Sant Cristòfol del Bosc (espai feliçment recuperat pel municipi de Llambilles) i que, al situar-se en un turó elevat, ofereix una vegetació diferent a l'existent a la riera Bugantó. A les Gavarres la vegetació més humida i exuberant es refugia en els fondals, resseguint la **xarxa hidrogràfica**, mentre que en els cimals i les parts altes, sotmeses a l'acció del vent i amb sòls molt migrats, la vegetació és més escarransida i adaptada a suportar la sequedat.

Aquest contrast entre bosc humit i bosc sec és molt patent en aquest itinerari. Hi ha una altre factor que també és apreciable: l'orientació geogràfica. Així, els pocs castanyers presents a la zona estan en zones orientades al nord, a l'obaga de les muntanyes, més frescals que no pas els vessants orientats al sud.

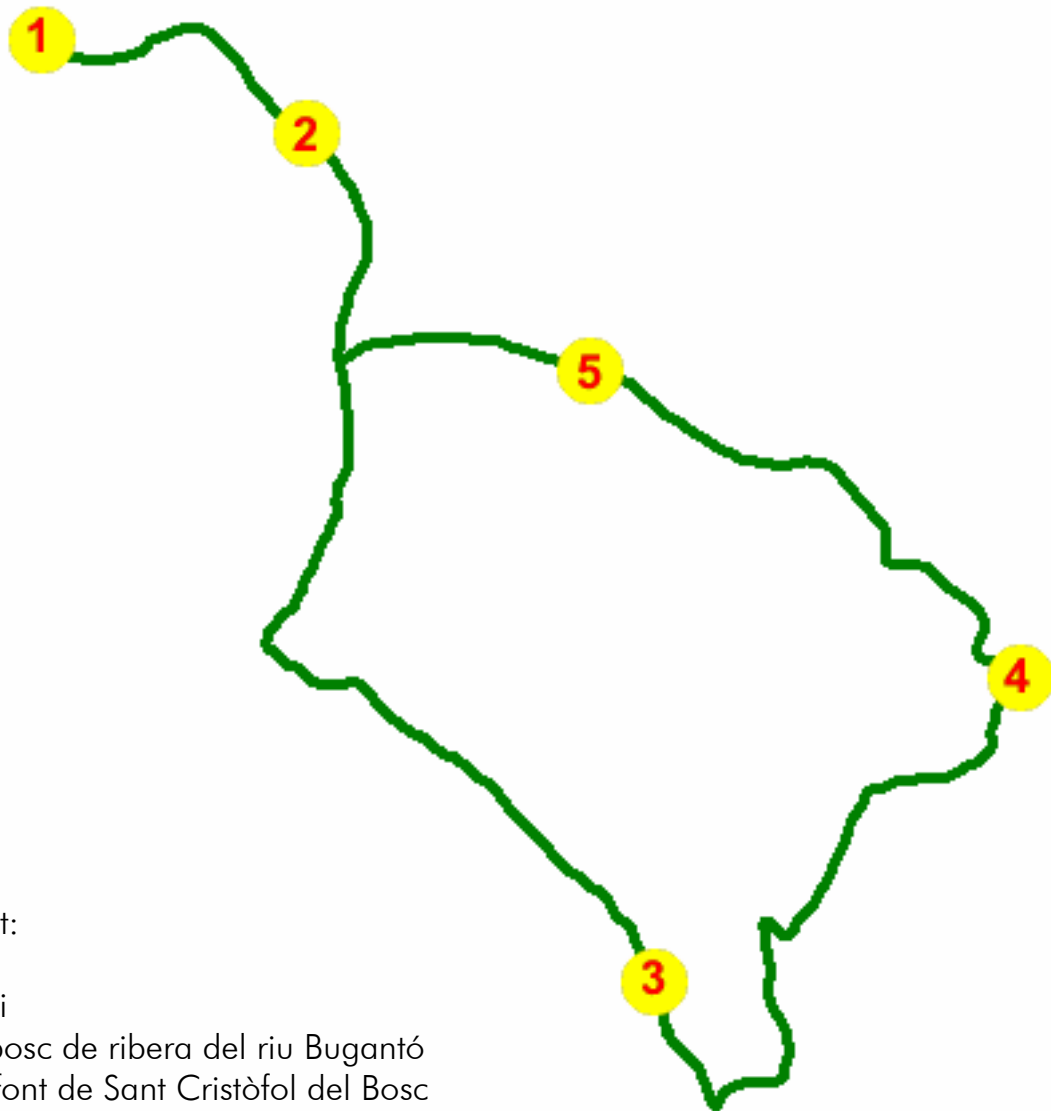
Actualment els boscos de les Gavarres ocupen molta més extensió que no han tingut en els darrers segles. Això es conseqüència que, fins a final del segle XIX i bona part del segle XX, la principal font de combustible era el mateix bosc. La llenya o el carbó vegetal (originat a partir de la cuita de la llenya) eren emprats per escalfar les llars, coure els aliments i alimentar els forns de tota mena d'aplicacions artesanes i industrials. I a més, fins fa pocs anys, els arbres eren els que proporcionaven la primera matèria per a les estructures dels edificis i la construcció de vaixells. En el moment que el petroli i els seus derivats han substituït el bosc com a combustible, aquest ha deixat d'explotar-se, i s'ha pogut expandir notòriament.

Avui, el terme Gavarres s'associa a bosc perquè és l'element dominant d'aquestes muntanyes. Però no sempre ha estat així. Durant centenars d'anys aquest massís ha estat sotmès a una forta activitat forestal i agrícola que es va traduir en un paisatge molt més **esclarissat** que l'actual.

L'entrada del petroli en el mercat va comportar la pèrdua progressiva del valor dels combustibles forestals, i de retruc, una davallada de l'activitat de la gent que vivia del bosc i dels oficis associats a l'aprofitament dels productes forestals.

MAPA DE L'ITINERARI

Recorregut:

1. Inici
2. El bosc de ribera del riu Bugantó
3. La font de Sant Cristòfol del Bosc
4. L'ermita de Sant Cristòfol del Bosc
5. La castanyeda

L'ITINERARI

Iniciem el recorregut al pàrquing asfaltat que accedeix al cementiri de Llambilles. És una zona envoltada de boscos de sureres, pins, alzines, roures i arbustos com l'estepa borrera, l'argelaga i el bruc. El **substrat geològic** està constituït per esquistos, una **roca metamòrfica** típica de les Gavarres.

Seguim el camí asfaltat que ens indica cap a l'ermita de Sant Cristòfol del Bosc. El **sotabosc** està esclarissat per l'acció de l'home i per prevenir els incendis forestals.

La pista asfaltada travessa per sobre d'una torrentera que continua pel marge esquerra del camí en direcció descendent i s'eixampla de seguida. Podem observar la diferència entre un bosc net (esclarissat amb poc **sotabosc**) i un bosc brut (dens amb molts arbustos) i que els suros (alzines sureres) no s'han pelat des de fa força anys.

Aviat advertirem, en el marge esquerra del camí, com la torrentera es troba amb la riera del Bugantó i una mica més endavant veurem un pont elevat de vianants i en no gaire bon estat que travessa la riera cap a una zona de conreu. Semblaria que no s'utilitza ja que més endavant hi ha un passallís que creua la riera cap a la mateixa zona de conreu (un camp de perers amb regadiu).

El bosc de ribera del riu Bugantó

El riu o riera de Bugantó neix a prop de Sant Mateu de Montnegre i aporta les seves aigües al riu Onyar. Està resseguit en el seu traçat per un magnífic bosc de ribera amb arbres tant diversos com: freixes, verns, aurons, pollancre, plàtans, oms, robínies, lledoners i algun que altre grèvol. La majoria d'aquests arbres són de fulla caduca a diferència de la majoria d'arbres de les Gavarres que són de fulla perenne.

Quan el Bugantó porta aigua, especialment durant la primavera avançada, és un bon moment per estudiar la fauna aquàtica que viu dins les aigües del riu. La gran quantitat de còdols que hi ha a la llera facilita el refugi a efímeres, cargols d'aigua, tricòpters, larves d'amfibis, etc.

El riu és un sistema molt canviant: tant pot portar molta aigua com està completament sec. En els marges de la llera es poden observar les acumulacions de llenya transportades per les crescudes del riu i això ens dóna una idea de fins on van arribar les aigües a la darrera crescuda.

Abans d'arribar a la bifurcació que inicia el camí pròpiament de Sant Cristòfol podem albirar a la nostra dreta els vestigis d'un antic molí fariner que aprofitava la força de l'aigua per moure les moles de pedra per on el blat s'esmicolava i esdevenia farina.

Travessem la riera Bugantó i ens dirigim cap a l'ermita de Sant Cristòfol, pel corriol senyalitzat per un pal indicador. La pista de terra que deixem a la nostra esquerra i que passa pel costat d'una casa també porta a l'ermita però és la utilitzada pels cotxes per accedir-hi. Nosaltres la seguirem a la tornada.

La fauna que viu al Bugantó

L'aigua d'un riu o riera té molta importància perquè és el mitjà on viuen i creixen gran quantitat de bestioles del bosc. Molts insectes (mosquits, libèl·lules, efímeres, etc.) i amfibis passen la seva vida juvenil a dins l'aigua; altres, com els peixos i els cargols d'aigua hi viuen sempre, mentre que molts ocells i mamífers s'hi acosten per beure o caçar. Vet aquí l'autèntic valor de l'aigua de les rieres!

Seguim pel sender que es força planer i que corre paral·lel a la riera Bugantó, aigües avall. Podem observar bé el bosc de ribera i descobrir una de les plantes més interessants, l'alloc. També ens trobarem amb una gran plàtan amb molts rebrots que neixen d'una gran soca al costat del marge esquerra de la riera.

El corriol arriba al punt on es troben la riera que ve de la font de Sant Cristòfol amb el Bugantó. Travessem la riera de la font i ara el camí segueix paral·lel a aquesta riera. La humitat que dona la frescor de l'aigua afavoreix la presència de falgueres i molses a qualsevol època de l'any.

El bosc està presidit per arbres com els suros, els roures i els pins. D'aquest últims podem diferenciar el pinastre del pi pinyer. També podrem observar alguns castanyers joves.

El camí és molt agradable amb pins força alts, la qual cosa és aprofitada per les hores que s'enfilen pels troncs i poder captar la llum del sol.

Passarem per sota el filat elèctric de la controvertida línia de les Gavarres. En el recorregut per aquest corriol podrem contemplar plantes ben diverses: falgueres, arbustos (aranyoners, brucs, arboços) i pins molt alts (pinastres i pins pinyers). Hi haurà un moment (ens hi hem de fixar), que passarem per sota un pi blanc molt alt de dues branques molt llargues amb poques fulles i força pinyes petites.

El pi pinyer, el pinastre i el pi blanc

Convé saber diferenciar aquestes tres espècies de pins molt comuns a les Gavarres. El pi pinyer o pi de llei presenta la **capçada** arrodonida en forma de parasol i les pinyes també són arrodonides i amb pinyons comestibles. El pinastre presenta una capçada allargada amb moltes pinyes grosses de forma cònica i el pi blanc presenta una capçada irregular d'un color més pàl·lid que les altres dues espècies i una gran quantitat de pinyes menudes.

El corriol es bifurca en dos ramals, però tant se val el camí que agafem, perquè tots arriben allà mateix: a la font de Sant Cristòfol del Bosc.

La font de sant Cristòfol del Bosc

En aquest paratge podem observar una bona representació de plantes típiques de bosc de ribera: equisets (cues de cavall), marfull, verns, freixes, falgueres, heures, galzerans, pollancre, avellaners, sanguinyol, grèvol, aríjol, carex. La presència de suros i alzines ens permet veure les diferències entre aquests dos arbres tan semblants: la diferència està en l'escorça (podrem veure alguns suros pelats).

L'aigua de la font és una mica ferruginosa i brolla a través d'una **falla** que separa els esquistos dels granits.

El recinte de la font està ben condicionat amb un banc i una paperera. L'aixeta permet estalviar aigua i només raja quan es prem el botó.

A davant de la font (a l'altra costat de la riera) hi ha un conreu de secà. Per arribar a l'ermita hem de continuar pel camí del costat del camp de conreu (no hem d'agafar el camí que surt del mateix vessant de la font!).

De seguida passarem pel costat d'una alzina i un pollancre de mida monumental a tocar el rierol. El sender segueix un bon tros aigües amunt la riera de la font. Podrem advertir un petit aflorament de roca granítica, la descomposició química de la qual dona lloc al sauló, una sorra grollera.

Finalment arribarem a una cruïlla amb un pal de senyalització vertical que ens indica la ruta que hem d'agafar per arribar a l'ermita. Pugem per una pista de terra ampla i observarem a la nostra esquerra una pineda **esclarissada**, el que tècnicament

s'anomena una brolla amb pins perquè l'element característic és la brolla, un conjunt de plantes arbustives (aladern de fulla estreta, arboç, estepa negra, cap d'ase, bruc, gatosa, etc.) acompanyades de pins (en aquest cas de pi pinyer).

Si ens hi fixem bé veurem que, de la pista que trepitgem, surt un corriol que s'enfila recta cap un turonet. Sobre aquest turonet hi ha un dipòsit d'aigua. La seva finalitat és acumular i reservar aigua per subministrar-la als vehicles terrestres i/o als helicòpters dels bombers per a l'extinció de possibles incendis forestals. Opcionalment podem visitar aquest dipòsit pel corriol que s'enfila i retornar a la pista per una altre sender que surt del turó del dipòsit.

Pel que portem de recorregut ja ens adonarem d'un fet ben palès: a les Gavarres els boscos de les zones enlairades són més secs que els de les zones enfonsades.

Abans d'arribar a l'ermita deixarem a ma dreta una barraca de nova construcció.

L'ermita de Sant Cristòfol del Bosc

És el punt més enlairat del nostra recorregut (200 m). Es tracta d'una ermita situada sobre un turonet i envoltada de suros i pins. Una mica més enllà domina la sureda amb molts arboços, servers, ginestes i xuclamelers.

Ens pot cridar l'atenció la presència d'un arbre sec amb una placa que porta la següent inscripció: *Aquest roure centenari fou escut protector dels amics de l'ermita. Sant Cristòfol, guardeu-nos sempre. Llambilles, 27 de juliol 1996.* Aquest epígraf té el seu origen a la tarda del dissabte 27 de juliol de 1996: es celebrava un casament i durant l'estona que un grup nombrós de persones estava a l'exterior de l'ermita, una tempesta s'aproximà a les Gavarres i, de sobte, un llamp va caure sobre el roure esmentat amb un gran espetec, esberlant-ne una part i causant un gran ensurt als assistents. Per sort o per la influència divina de Sant Cristòfol ningú va prendre mal a excepció del pobre roure que es va assecar. En homenatge al roure i a l'ermita es va instal·lar la placa que recorda aquest fet.

El roure sec també ens pot ajudar per orientar-nos ja que els **líquens** sempre s'acumulen a la part del tronc que mira en direcció nord. Un altre element de referència que també ens pot ajudar a orientar-nos és la situació de l'absis de l'església, perquè les **ermites romàniques** situaven generalment l'absis en direcció a l'est.

Continuarem la ruta tot resseguint el muret de pedra que surt de prop de l'ermita en direcció oest cap a la pista de terra transitable per vehicles i que passa pel costat d'un portal de ferro d'una casa i a prop d'un gran xiprer. Ens queden 1.600 metres per tornar al punt de sortida.

El camí de tornada ve de baixada. El bosc és presidit per la sureda i en una corba propera del camí hi ha un parell de sureres força grans i permet observar el tall de pelada de la darrera vegada que es va arrancar l'escorça de suro.

De tant en tant, al marge esquerre del camí, apareixen trams de **paret seca** amb roca de la zona: els esquistos. També es veu algun castanyer (alguns estan morts), pinastres i força molsa, amb falgueres afavorides per l'orientació nord del camí (comproveu-ho amb la brúixola).

Troblem una bifurcació, però seguim per la pista més ampla. El camí continua baixant i el pi pinyer és fa molt abundant, tot i la presència de roures, sureres, alzines, brucs i arboços.

Si ens hi fixem podrem descobrir una quarta espècie de pi poc freqüent a les Gavarres a causa del seu origen forani, poc adaptat al terreny d'aquestes muntanyes però que es va plantar en el seu moment: es tracta de la pinassa (*Pinus nigra*). Aquest pi es caracteritza per les plaques de la seva escorça i per tenir pinyes petites i en no gaire quantitat. Tot i això les espècies de pins més abundants a la zona són el pi pinyer i el pinastre.

Abans de retrobar-nos amb la riera Bugantó veurem un bosc de castanyers.

La Castanyeda

Els castanyers són arbres caducifolis de fulla llarga i aspecte vigorós. Són més coneguts pels seus fruits, les castanyes, que no pas per la seva estampa. A les Gavarres és un arbre escàs agrupat en clapes o petites extensions dels vessants orientats a nord (baguenys) dels turons més enlairats.

Actualment els castanyers a les Gavarres i a Catalunya estan en notable regressió a causa d'uns **fongs** paràsits que els acaben matant (xancre i tinta).

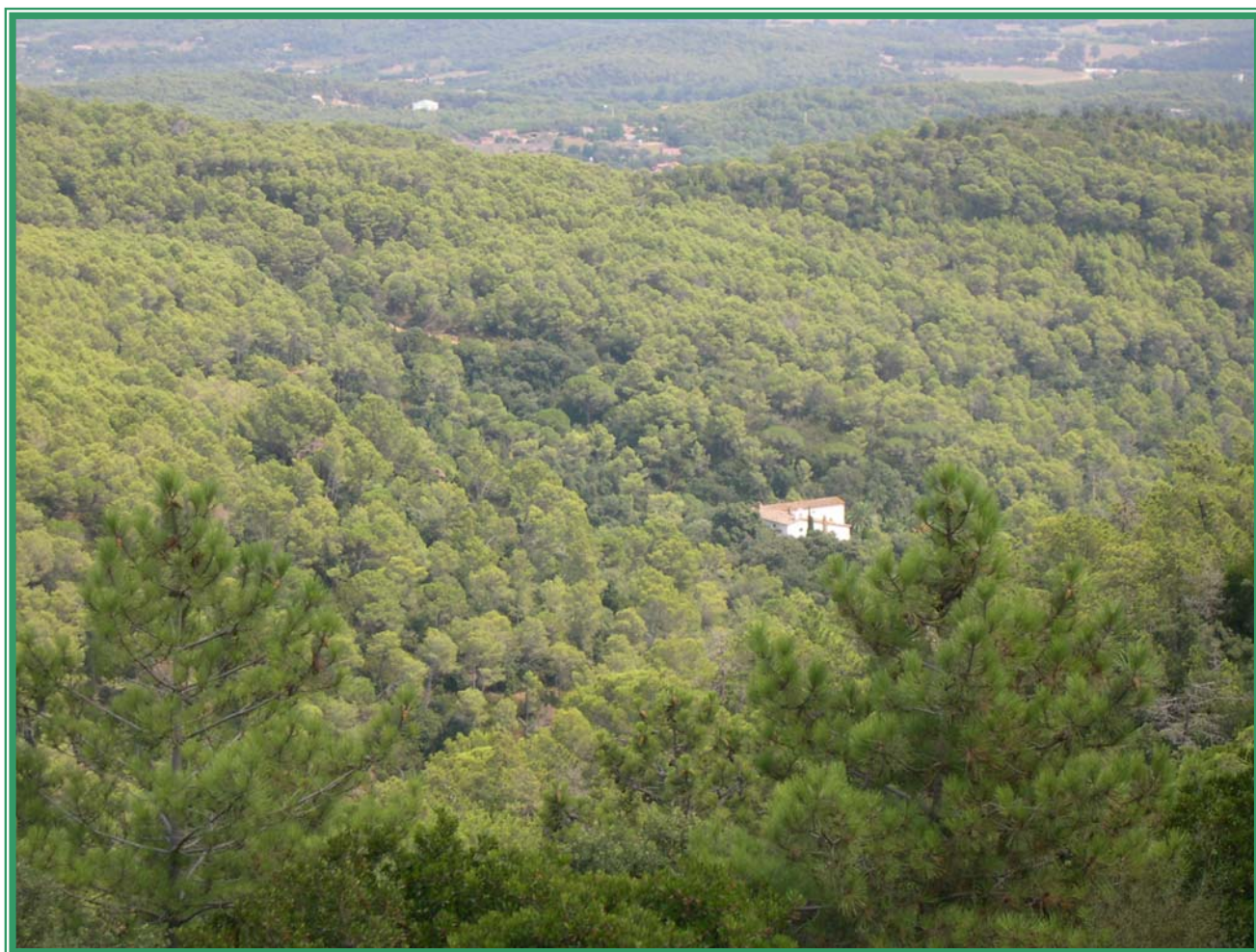
Arribarem a la riera Bugantó pel mateix punt on abans l'hem creuada per primera vegada. Ara ja només ens queden 700 metres per arribar al punt inicial i final de l'etapa.

ELS BOSCOS DE LES GAVARRRES

LA VALL DE BELL-LLOC

Autor: Jordi Vicens Perpinyà

Consorci de les Gavarres

ELS BOSCOS DE LES GAVARRES ITINERARI PER LA VALL DE BELL-LLOC

La vall de Bell-lloc presidida per la riera del mateix nom alberga una zona boscosa molt representativa del que podem trobar a les muntanyes del massís de les Gavarres. L'itinerari recorre bona part d'aquesta vall des de la plana palamosina fins a un dels puigs més emblemàtics del massís: el puig Cargol. Són trets distintius d'aquest recorregut:

- o La seva situació encarada a llevant i pròxima a la línia litoral que es tradueix en una influència marítima sobre el clima i la vegetació de la vall.
- o La presència de la lloreda, bosc de ribera **relictual** supervivent de les glaciacions del quaternari.
- o La transició d'un paisatge periurbà invasor cap a un de forestal també en expansió, ambdós a costa d'un espai rural-agrícola en procés de ràpida desaparició.
- o Les empremtes que ha deixat en el bosc les activitats forestals que fins fa relativament pocs anys es practicaven a les Gavarres abans que el petroli substituís a la **biomassa** forestal com a combustible predominant.

Els boscos de la vall de Bell-lloc són bàsicament de caràcter **perennifoli** a excepció d'alguns arbres de ribera que ressegueixen la riera. Tot i així la variabilitat estacional és ben palesa en aquests espais forestals i això permet aprofitar els trets distintius de cada estació per enriquir la sortida.

És important entendre que el paisatge forestal actual de les Gavarres és fruit d'una confluència de factors naturals (l'acció del clima al llarg de la història, la situació geogràfica, el tipus de sòl i rocam existent i les interaccions entre les espècies animals i vegetals autòctones) i humans (explotació del bosc al llarg de la història, introducció d'espècies forànies tant animals com vegetals, ocupació per infraestructures, etc.).

Classifiquem els boscos atenent a les espècies vegetals dominants o més representatives de cada indret i així parlem de suredes si predominen les alzines sureres o pinedes si el pi és l'arbre més estès. Però la realitat sempre és més complexa que la simple catalogació i, la majoria de les vegades, observarem que a les Gavarres no hi ha límits clars entre una comunitat i una altra sinó transicions entre els diferents tipus de boscos.

L'observació atenta durant l'itinerari per la Vall de Bell-lloc ens conduirà a obtenir-ne algunes conclusions prou interessants:

- o La vegetació sempre és més exuberant a les fondalades que en els cims a causa de la poca disponibilitat d'aigua a les parts altes.
- o El paisatge recorda més a una selva tropical que a un bosc de centreeuropa a causa de la densitat i el caràcter acusadament **perennifoli** de la vegetació.
- o La suavitat de les formes del relleu és a causa de l'antiguitat geològica del massís.

MAPA DE L'ITINERARI

Recorregut total: 9 Km

1. Inici: empresa Hutchinson
2. Molí del Mas Antoniet
3. Santuari de Bell-lloc
4. Font de Bell-lloc
5. Castell de Vilà-romà
6. Mas Ribot
7. Puig Cargol
8. Mirador sobre la Vall de Bell-lloc
9. Brolla amb pins

L'ITINERARI

Accedirem a l'inici de l'itinerari des de a les immediacions de l'empresa Hutchinson a Sant Joan de Palamós. En aquest punt podrem aparcar el nostre vehicle o l'autobús i començar el recorregut a peu just on acaba la carretera asfaltada i comença una pista de terra.

A la nostra esquerra podrem contemplar un mas abandonat amb una bonica **torre de guaita**, és el Mas Vilanova. Les masies fortificades eren freqüents a l'edat mitjana a les zones properes al mar davant del perill que representava la pirateria.

Estem en una zona de transició entre la plana marítima i la muntanya, entre el món urbà i el rural, entre la vida moderna i el record de temps antics.

Aviat veurem unes marques pintades de color groc i blanc, senyals que indiquen que estem caminant per un petit recorregut (PR) i que el seguirem durant un tram.

Travessarem una zona mixta de conreus de secà amb bosquets típics de les Gavarres i també per una àrea recreativa amb bancs i taules. Girarem a l'esquerra en el punt on un pal indicador ens assenyala la direcció del santuari de Bell-lloc i passarem pel costat del Mas Pere-Tià propietat de l'Ajuntament de Palamós.

El camí està presidit per majestuosos pins pinyoners i suros, algunes oliveres i restes de conreus de vinyes, testimoni del que fou en altres èpoques aquestes terres. Aviat travessem per sota una petita línia elèctrica ben marcada pel desbrossament obligat de la vegetació a fi de prevenir els incendis forestals.

Mentre a la nostra dreta observem uns camps de conreu de secà, a la nostra esquerra queda enfonsada la riera de Bell-lloc protegida per suros grans (alguns pelats), alzines, pins pinyoners, llorers i arítjols enfilant-se. També es pot observar un arbret anomenat arc blanc, alguns oms joves, esbarzers, galzeran, aladern, pollancre, roldor, llentiscle, falgueres (falzia negra), brucs, esparreguera, etc.

Moltes plantes estan polsoses pel pas de vehicles, això ens fa pensar en la importància de les plantes com a filtradors dels contaminants i la pols atmosfèrica.

Trobem una bifurcació senyalitzada i seguim en direcció al santuari de Santa Maria de Bell-lloc per un sender local (blanc i verd) i deixem el PR que va al Castell de Vila-romà.

Molí del Mas Antoniet

De seguida veurem les restes d'un antic molí fariner a la riera de Bell-lloc anomenat molí del mas Antoniet. Encara es poden observar algunes estructures del molí, entre elles una mola.

Durant tot el recorregut hi ha molt de roldor, un arbust tòxic, especialment els seus fruits negres que podrien confondre's amb les móres ja que, igual que l'esbarzer, viu a les clarianes dels boscos humits i a les bardisses.

Un fet curiós és que en tots el boscos de ribera que ressegueixen la riera de Bell-lloc no hi creix cap vern, tot i que aquests arbres són típics dels boscos de ribera. La seva absència s'explica pel fet que necessiten tenir les seves arrels banyades amb aigua (al menys una bona part de l'any) cosa que no succeeix en aquesta riera que pot estar molts mesos sense una aota d'aigua.

Veurem una barraqueta blanca molt a prop des d'on el nostre camí creua la riera de Bell-lloc a través d'un **pasallís** de formigó. En aquest punt podem observar a la riera la presència d'equisets i carex (plantes de boscos de ribera).

Més endavant als marges de la riera es pot contemplar un arbust força interessant: l'aloc. Una mica més endavant podem veure un marge sense vegetació on s'aprecien capes de sediments de roques (esquistos) amb argiles.

El camí surt a una zona més oberta enmig de finques privades encerclades per tanques vegetals. Tornem a passar per sota d'una petita línia elèctrica i de seguida arribem al punt d'entrada al santuari de Sta. Maria de Bell-lloc just al costat d'un pal indicador.

L'església de Bell-lloc està dins una finca privada però es permet la seva visita per una porta lateral.

Una mica més amunt del santuari, a ma dreta, veurem uns esglaons que seguirem i que baixen en direcció a un corriol que ressegueix la riera de Bell-lloc. Passarem pel costat d'un suro escorxat i observarem una espectacular paret de roca natural resultat de les extraccions d'una antiga pedrera.

Ens acostem a la font de Bell-lloc a tocar la riera del mateix nom.

La font de Bell-lloc

Està situada en un paratge ombrívol i frescal amb grans arbres i heures enfilant-se per tot arreu. La surgència de la font està amagada dins una doble portella de ferro i de fusta. L'aigua prové d'una mina. En la llinda de la portella es pot observar la següent inscripció: "IOSEPH COLLPRE 1700".

El paratge de la font és ric en plantes: llozers, galzerans, alzines, pollancre, heures, roldors, llentiscles, brucs, cirerers, falgueres, aladerns, figueres, suros, oliveres (restes de conreu), alosc, arboços, lleteres. Hi ha un domini clar de les alzines sobre els suros a causa de la humitat.

Per davant mateix de la font surt un corriol que travessa la riera de Bell-lloc i ens condueix al castell de Vila-romà.

El sender puja ràpidament pel vessant de la muntanya contrari al vessant del santuari i s'arriba a una explanada on es retrobem amb el camí del castell de Vila-romà. Descendim un mica pel camí i arribem a les ruïnes del Castell del segle XI-XII.

El Castell de Vila-romà

Es va edificar al segle XI o XII. És de planta regular i està format per dues estructures concèntriques. Va ser destruït per les tropes napoleòniques durant la guerra de la Independència.

Mentre que el que queda del castell està mig amagat per la presència d'alzines, a les afores, en els vessants orientats al sud (secs i assolellats), domina el bosc de pi blanc amb força llentiscle, alzines petites, gatosa, lleteresa, romaní, oliveres, bruc, argelaga, fenàs i algun que altre pi pinyer.

Després de fer una parada al Castell de Vila-romà i els seus boscos continuem en direcció al Mas Ribot de Fitor.

A prop veurem un corriol que neix a la nostra dreta i porta al cim de la muntanya de Montagut (amb una vista panoràmica) i al **dolmen** del mateix nom.

A partir d'ara hem d'anar seguint les marques grogues i blanques del PR que va al Mas Ribot tot resseguint la riera de Bell-lloc.

El camí és molt agradable voltat de matolls com el fals aladern, el llentiscle, el bruc, l'aladern de fulla estreta, l'arboç, etc. Estem dins el típic bosc dens i impenetrable de les Gavarres que a l'apropar-se a la riera de Bell-lloc es torna ombrívol i frescal.

En un punt concret surt un corriol a la nostra esquerra en direcció a la riera que porta a les restes d'una antic molí fariner (anomenat molí de la font del llorer). A prop del molí hi ha una àrea de descans amb bancs i taules.

La riera de Bell-lloc a l'estiu està ben seca a excepció d'alguns petits gorgs com el que es troba al molí de la font del llorer.

Durant el recorregut d'aquest camí es pot observar com les alzines broten d'una soca comuna (alzinar de rebrot) això és conseqüència d'una pràctica que s'ha perdut: la producció de **carbó vegetal**.

Hi ha trams del camí que els brucs són altíssims (d'aquí bé el nom científic de Erica arborea que rep aquesta espècie de bruc en referència al seu aspecte arbori i que ombrreja el sender que trepitgem).

Travessem la riera que ens quedarà a la nostra ma dreta. Es pot apreciar la presència de llores en bona part del recorregut i sempre a tocar o molt a prop de la riera.

La lloreda

És un tipus de bosc de ribera força singular que creix a les raconades calentes de les valls enclotades de les muntanyes mediterrànies (és el cas de la part de les Gavarres que mira al mar) i és presidit pel llorer, un arbre supervivent del **Terciari** i que segurament durant les glaciacions del **Quaternari** es va refugiar en els indrets més humits i càlids.

El camí puja de forma continuada mentre les roques esquistoses tapissen el terra. Ens fixarem que aquestes roques tenen uns grànuls més foscos d'aquí ve el nom de esquistos piguellats.

En alguns trams del camí (els de més pendent i ferm rocós) es pot observar el desgast de les antigues rodes de carro sobre la roca que es produïa quan baixaven en frenada.

A mesura que ens acostem a Fitor observarem la presència d'un altre espècie de pi molt abundant a les Gavarres: el pinastre.

La manca de llum arran de terra a causa de l'encaixonament de la vall i la vegetació exuberant fa que només creixen heures, falgueres i molses.

En aquests boscos conviuen tres espècies d'arbres: alzines, suros i pins. I si ens hi fixem veurem que quan les alzines es fan grans fan força ombra als brucs que creixen per sota, aquests es queden sense fulles i es moren per manca de llum.

Travessem la riera en un punt on els llores són molt ufanosos. Una mica més enllà sortirem a un camí més ample que agafarem en direcció oest i que tornarà a travessar la riera.

Trobem una bifurcació. Seguim el camí que té la senyal de PR en un arbre. El camí es converteix en una pista més ampla. Trobarem algun castanyer jove i un gran cirerer.

El camí es va enfilant enmig d'un bosc selvàtic amb heures i arítjols que pengen en el vessant de la riera i després dibuixa una corba molt tancada per la dreta, quasi en semicercle, presidida per un gran llorer que queda sota la riera.

Deixem de veure la riera i continuem en un bosc dominat pels pinastres, però també podem amb castanyers, alzines i suros.

Finalment assolim una pista de terra en el mateix punt on un pal indicador ens assenyala la direcció de les ruïnes del Mas Ribot (molt a prop d'on estem i que podem visitar). La nostra ruta continua en direcció al puig Cargol que és en sentit contrari al del Mas Ribot.

Després de pujar per la pista ampla de la zona de Fitor assolim el Puig Cargol.

El Puig Cargol

Té una altitud de 348m i el reconeixem per la presència d'un **vèrtex geodèsic**. La vegetació atapeïda del cim impedeix veure la panoràmica però que sí veurem durant la baixada.

Dominen els pinastres i els suros escarransits. El **sotabosc** està dominat per l'arboç i el bruc. En les zones altes de les Gavarres els arbres són baixos a causa de l'acció del vent i la sequedat del terreny.

La pista voreja un antic dipòsit d'aigua i una caseta blanca. A mesura que anem baixant podem contemplar el mar i Palamós i, a la llunyania, el radar de les Gavarres al cim del Puig d'Arques.

Deixarem enrera una finca privada tancada amb un mur de pedra amb vegetació i arribarem a un punt on la pista es troba amb una cruïlla amb restes del que volia ser una urbanització. Al sud-est albirem la vila de Palamós i molt més a prop un dipòsit d'aigües per subministrar aigua en cas d'un incendi forestal.

El mirador de la Vall de Bell-lloc

Descobrim un marge, al costat del camí, que ens serveix de talaia sobre la Vall de Bell-lloc. Podem observar el puig Montagut que s'alça sobre la vall amb dos tons de verd en els seus vessants: unes clapes de verd clar (pinedes) i unes clapes de verd fosc (alzinars i boscos de ribera). Al peu del puig podem apreciar una petita taca blanca pertanyent a l'ermita de Bell-lloc. Ens hem d'imaginar la riera endinsada en el fons d'aquesta vall.

La vista que ofereix el camí de tornada és de gran bellesa que contrasta amb el mateix camí que trepitgem, de dimensions massa grans amb pals de llum poc integrats (les restes d'una urbanització que sortosament no va arribar a reeixir).

Troblem una cruïlla amb un dipòsit d'aigua semblant al del puig Cargol i, més tard, un pal indicador que ens assenyalava el camí per anar a Sta. Maria de Bell-lloc. L'agafem i deixem la pista que fins ara seguïem.

El camí transita per una zona boscosa amb un **sotabosc** baix a causa de la intervenció humana i amb l'objectiu de reduir la quantitat de combustible del bosc i afavorir el creixement dels arbres. Podrem identificar plantes com el garric, el bruc, l'estepa borrera, el suro, el pi blanc i el pi pinyer.

La pista que seguim ara forma part d'un sender local (senyals verdes) i és un bon lloc per observar el que s'anomena una brolla amb pins.

La brolla amb pins

És un bosc dominat per arbustos que els agrada la llum directa del Sol (brucs, gatoses, estepes, argelagues, etc.) i que poden anar acompanyades de pins o no. Normalment una brolla amb pins l'anomenem pineda tot i que el pi només sigui un acompanyant de la comunitat d'arbustos.

Les brolles solen ocupar les zones més seques i exposades a la radiació solar. Són molt inflamables, sobretot a l'estiu, quan les plantes pateixen d'aigua.

Entrem en una zona de finques residencials, a les portes de l'entrada al santuari de Bell-lloc, en el mateix punt on abans havíem passat. Ara ja només haurem de desfer el tram de camí que ens queda fins el punt d'inici al costat de les instal·lacions de l'empresa Hutchinson.

